

VALTIOVARAINMINISTERI PETTERI ORPON PUHE FINANSSIPÄIVILLÄ

2.3.2017

[MUUTOSVARAUKSIN]

[Aloitus]

Hyvät kuulijat,

Kiitos mahdollisuudesta puhua näin osaavalle joukolle talousvaikuttajia. Talous on se perusta, jolle hyvä Suomi rakentuu ja finanssiala on tärkeä osa taloutta – kuten sanotaan, rahoitusmarkkinat ovat talouden verisuonisto. Kasvu ja kehitys eivät ole mahdollisia ilman toimivia rahoitusmarkkinoita.

Aloitan yleiskatsauksella Suomen talouteen, sen jälkeen käsittelen hieman ajankoh-
taisia rahoitusmarkkinakysymyksiä sekä EU:sta että kotimaasta ja lopuksi kommentoin hieman uutta ”Finanssialan julistustanne” tälle vuodelle.

[Suomen talous]

Arvon talousosaajat,

Kuten täällä tiedetään, Suomen talouden taantuma on ohi. Viime vuonna talous kasvoi arviolta 1,6 % ja tänä vuonna ennuste on 0,9 %. Se on erinomainen asia! Kasvava talous on perusta työllisyydelle ja hyvinvoinnille. Nyt on kuitenkin erittäin tärkeää muistaa muutama asia.

Ensinnäkin, kasvu ei valitettavasti ole vielä ole kestävä. Se perustuu kotimaisen kysynnän velkavetoiselle kasvulle ja rakentamiselle. Nämä eivät kanna loputtomiin.

Kestävää kasvua syntyy vain viennistä, ja se ei vielä vedä. Kilpailijamaamme päihittävät meidät.

On täysin selvää, että talousennusteisiin liittyy epävarmuutta. Tulevaisuuden ennustaminen on tunnetusti vaikeaa. Vaikeus ei kuitenkaan poista sen tarvetta. Kaikki enustajat ovat suurin piirtein samaa mieltä: kasvu on heiveröistä. Valitettavasti kielteiset riskit ovat vähintään yhtä suuria kuin myönteiset.

Toinen erittäin tärkeä muistettava asia on se, että julkisen talouden menot ovat edelleenkin paljon suuremmat kuin tulot. Velkaannumme yli viiden miljardin vuosivauhdilla. Velkaa on vuoden lopussa arviolta yli 111 miljardia, yli 20 000 euroa per henkilö - jokaista vauvaa, vaaria ja työssäkäyvää kohti. Velkavuori sisältää aivan valtavien korkoriskien meille kaikille. Jos valtion ja kuntien velan keskikorko nousisi esimerkiksi 5 prosenttiyksikköä, kasvaisi valtion alijäämä kasvaisi noin 5 miljardia euroa ja kuntien alijäämä kasvaisi noin miljardin. Tuolla rahalla rahoittaa aika paljon hyvinvointipalveluja.

Hyvä käänne taloudessa onkin käytettävä viisaasti. Olemme saaneet hengähdystauon. Viime ja tämä hallitus ovat sopeuttaneet julkista taloutta yhteensä noin 10 miljardilla. Valtaville säästöille ei enää ole tarvetta. Sen sijaan julkisen talouden pitkän aikavälin kestävyyttä parantaville toimille on olemassa huutava tarve. Velkaantumisen uhkaa räjähtää 2020-luvun lopussa kovaan vauhtiin. Ikääntyminen tulee aiheuttamaan ennennäkemättömän paineen julkiselle taloudellemme hoivamenojen kasvun takia, ja samalla se vähentää työikäisen väestön määrää, eli heikentää kasvua.

Hallitus on onneksi vihdoinkin yhtä mieltä siitä, että tarvitsemme lisää toimenpiteitä. Suomen hyvinvointi pitää saada terveelle pohjalle. Hallituksen puolivälitarkastelu on taas yksi päätöksenteon paikka. Yhtä taikatemppua ei ole. Sen sijaan tarvitaan liuta

hyviä päätöksiä. Näistä itse alleviivaan menokuria, kannustinloukkujen purkamista ja pitkän aikavälin rakenteellisia julkisia menoja hillitseviä toimia. Myös osaamiseen ja innovaatioihin on panostettava.

Maailmantaloudesta voisi puhua tuntitolkulla, mutta ajanpuutteeksi totean vain sen, että pääosa riskeistä ei ainakaan ole positiivisia. Valitettavasti valtiovarainministerin pitää jaksaa muistuttaa, että vaikka tällä hetkellä esimerkiksi euroalueen valtioiden velkakriisissä eletään melko rauhallista aikaa verrattuna muutaman vuoden takaiseen, emme koskaan tiedä mistä suunnasta seuraava isku tulee. Onko se populistien nousuun liittyvät poliittiset riskit, Kiinan tasapainottomuudet, Italian pankit vai Venäjän arvaamaton toiminta? Kukaan ei tiedä tulevaa, minkä vuoksi terve talous ja finanssisektori ovat elintärkeitä, jotta kestämmme myös hieman rajuimmissa myrskyissä.

[Ajankohtaiset rahoitusmarkkinakysymykset]

Arvoisat kuulijat,

Sitten rahoitusmarkkinakysymyksiin. Nykyäänhän suuri osa niistä on EU-tason asioita.

Rahoitusmarkkinoita koskevaa sääntelyä on muutettu laajasti euroalueen finanssikriisin jälkeen. Toistaiseksi on vaikeaa ennakoida Britannian Brexit neuvottelujen tai presidentti Trumpin hallinnon suunnitteleminen muutosten vaikutuksia Eurooppaan. Muutoksia on joka tapauksessa tulossa.

Lukuisat EU:ssa vireillä olevat hankkeet luovat pohjaa rahoituksen saatavuudelle ja pitkäaikaisille sijoituksille.

Pankkiunionin loppuunsaattaminen etenee. Komission lainsäädäntöpaketti riskien vähentämiseksi on Suomen kannalta tärkeä kokonaisuus rahaliiton kehittämisessä. Pankkisektorin riskien vähentäminen on ennakoedellytys jotta voitaisiin edetä myös yhteisen talletussuojan ja yhteisen julkisen varautumisjärjestelyn suhteen. Komission esitys tässä asiassa on oikeansuuntainen, mutta ei vielä riittävä.

EU:n pääomamarkkinaunionin luominen on tärkeää markkinaehtoisen yritysrahoituksen lisäämiseen ja monipuolistamiseen, unohtamatta pienten ja keskisuurten yritysten rahoituksen saatavuuden parantamista.

Lisäksi kansantalouden näkökulmasta on perusteltua, että maksukyvyttömyysmenettelyjä koskevaa lainsäädäntöä tarkastellaan EU:n tasolla. On erittäin tärkeää, että kaikissa jäsenvaltioissa maksukyvyttömyysmenettelyt toimivat tehokkaasti ja mahdollistavat elinkelpoisten yritysten tervehtyttämisen sekä mahdollisimman korkean velkojen takaisinperintäasteen. Kun järjestelmä on tehokas, ovat sen vaikutukset myönteisiä sekä julkisen sektorin voimavarojen käytön, investointihalukkuuden että taloudellisten voimavarojen kohdentumisen kannalta.

Toisaalta finanssisektoriin kohdistuu myös muutospaineita, erityisesti teknologisen kehityksen ja uusien rahoitusmarkkinatoimijoiden synnyn seurauksena. Esimerkiksi tuleva maksupalveluita koskevan sääntelyn muutos mahdollistaa sen, että kolmannet osapuolet tarjoavat tiettyjä maksupalveluita hyödyntäen pankkien asiakastietoja ja järjestelmiä. Pankkien, pörssien ja arvopaperikeskusten perinteisiä liiketoimintamalleja on mietittävä kokonaan uudelleen, kun teknologia tarjoaa nykyistä tehokkaampia ja edullisempia vaihtoehtoja.

Lisääntyvä kilpailu ja uudet vaihtoehdot hyödyttävät luonnollisesti asiakkaita, mutta edellyttävät sopeutumista perinteisiltä finanssimarkkinatoimijoilta. On mahdollista, että kymmenen vuoden kuluttua näemme kokonaan uusiutuneen rahoitusmarkkinakentän. Meidän on valmistauduttava murrokseen mahdollisimman hyvin. Tässä sääntelijän ja alan jatkuva yhteistoiminta ja tiivis vuoropuhelua ovat erittäin tärkeitä!

Kansallisesti meillä valtiovarainministeriössä on vireillä lukuisia lainsäädäntöhankkeita ja nostan niistä seuraavaksi esiin vain muutamia.

Makrovakausvälineiden täydentäminen järjestelmäriskipuskurilla IMF:n ja EU:n suositusten mukaisesti tulee etenemään. Tavoitteena on vähentää Suomen rahoitusjärjestelmään liittyviä rakenteellisia vakausriskejä. Hallituksen esitys lähtenee normaalille lausuntokierrokselle lähiaikoina.

Varautumislainsäädännön tarkistaminen on näinä muuttuneen turvallisuuspoliittisen tilanteen aikoina välttämätön uudistus. Useat rahoitusalan yritykset tuottavat yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen kannalta kriittisiä palveluita, joiden toiminnan jatkuvuuden turvaaminen on tärkeää kaikissa olosuhteissa. Tämän vuoksi näille yrityksille on asetettu lainsäädännössä velvollisuus varautua toimintansa jatkamiseen myös poikkeusoloissa. Tällä hetkellä asettamani työryhmän tehtävänä on valmistella lainsäädäntöön muutokset, joilla vahvistetaan viranomaisten toimivaltuuksia ohjata poikkeusoloihin varautumista rahoitusallalla. Tuloksia odotan vuoden loppulla. Finanssialalla on edustus työryhmässä ja toivon rakentavaa yhteistyötä.

Kaiken tämän lisäksi olemme tehneet töitä yritysrahoituksen monipuolistamiselle Suomessa. Esimerkiksi joukkorahoituksen määrä on kasvanut muutamassa vuodessa huomattavasti ja sitä koskeva uusi lainsäädäntö saatiin viime syksynä voimaan.

Perustin myös työryhmän pohtimaan sijoitusrahastoja koskevan lainsäädännön uudistamista. Tavoitteena on löytää Suomelle kilpailuetuja suhteessa muihin markkina-apaikkoihin ja lisätä myös toimijoiden keskinäistä kilpailua.

Me valtiovarainministeriössä mietimme asiakkaiden mahdollisuuksia käyttää tulevaisuudessa erilaisia sähköisiä palveluja, olivat ne sitten puhelinmaksamista, käteisen nostamista taikka asiointia viranomaisessa pankkitunnuksilla. Vaikka yhä suuremmalla osalla väestöä on mahdollisuudet ja taidot sähköisten palveluiden käyttöön, kaikilla niitä ei ole. Tarvitsemme yhteistä tahtoa saattaa rahoitusalan palvelut kaikkien ulottuville.

Talousrikostorjunta on painopiste, jota edelleen tahdon voimakkaasti pitää esillä. Sille on oltava nollatoleranssi. Harmaalla taloudella ja talousrikollisuudella on merkittäviä haitallisia yhteiskunnallisia vaikutuksia. Rahoitusmarkkinoilla toimivilla yrityksillä ja erityisesti pankeilla on keskeinen rooli talousrikollisuuden ennalta estämisessä. Tämä tarkoittaa esimerkiksi monia raportointivelvoitteita viranomaisille ja velvollisuutta seurata omien asiakkaiden toimintaa. On ammattitaitoa vaativaa havaita mahdollisia väärinkäytöksiä. Mielestäni olette onnistuneet tässä tehtävässäne hyvin. Kiitos siitä.

[Finanssialan keskusliiton edunvalvontatavoitteet tällä hetkellä (finanssialan julistus 2017)]

Arvon kuulijat,

Minulta pyydettiin myös arviota Finanssialan julistuksestanne tälle vuodelle. En käy sitä kokonaan läpi, vaan poimin muutaman erityisen kommentin.

Toivotte nykyistä vähemmän kansallista sääntelyä. Tähän tavoitteeseen voi helposti yhtyä, vaikka käytännössä joskus kansallisiakin lisätoimia saatetaan tarvita, esimerkiksi varautumiseen liittyen.

Makrovakaudessa on luonnollinen jännite valtion ja rahoitusmarkkinoiden välillä. Sitä ei pidä kiistää. Näen kuitenkin, että tällä hetkellä ei ole pelkoa siitä, että lainahanoja kiristettäisiin merkittävästi kovin nopeasti uusilla työkaluilla. Se, että työkalupakkiin valmistellaan makrovakausvälineitä Finanssivalvonnan käyttöön, ei vielä automaattisesti tarkoita niiden käyttämistä.

Kansankapitalismin edistämisessä olemme yhteisellä asialla. Siinä yksittäisiä tempuja tärkeämpää lienee yrittää pitää verorasitus kohtuullisena ja verotus ennustettavana sekä saamalla aikaan yleistä taloudellista toimeliaisuutta.

Tässä vaiheessa kiitän finanssialaa hyvästä yhteistyöstä valtiovarainministeriön kanssa. Parannetaan yhteisiä toimintatapoja edelleen.

[Talousguru-kisan 2017 finalistit (nuoria)]

Olen todella iloinen, että paikalla on myös tulevia talousosaajia ja päättäjiä, talousguru-kisassa pärjänneitä. Kannustan teitä jatkamaan talouden ilmiöiden opiskelua! Osaaville taloustieteilijöille, taloustoimittajille ja rahoituksen osaajille on tulevaisuudessaakin varmasti huutava tarve. Kuka tietää, ehkä täällä seurassamme on tänään seuraava suomalainen talouden nobelisti.

[Lopetus]

Hyvät kuulijat,

Loppuun tahdon vielä herättää ajatuksia hieman pidemmälle menevistä kehityskuluista. Elämme nimittäin mielestäni käännteentekeviä vuosikymmeniä. Tulevien parin-kolmenkymmenen vuoden aikana teknologia tulee muuttamaan maailmaa enemmän ja nopeammin kuin osaamme kuvitellakaan. Se näkyy kaikkialla. Robotti-autoja on testiajossa. Teidän alaltanne tiedätte, että koneet hoitavat suuren osan salamannopeasta arvopaperikaupasta. Urheilutoimittajien töitä tekevät jo algoritmit. San Fransiscossa on täysin automatisoitu apteekki jossa ei ole ainuttakaan työntekijää. Hong Kongin metroa hallinnoi tekoäly, joka muun muassa suunnittelee vuorot ja huollot. Se siis toimii myös huoltomiesten esimiehenä! Ihmisen korva on onnistuttu kasvattamaan hiiren selkään. Rottia ja jopa ihmistä on onnistuttu kauko-ohjaamaan päähän asetetuilla johdoilla. Automatisaatio ja globalisaatio muuttavat työtä ja ohjaavat varallisuutta uusille urille todella nopeasti.

Uudet teknologiat ja tieteen tulokset voivat tarjota valtavia mahdollisuuksia, mutta ilman järkevää politiikkaa nopea teknologian murros lisää tuloeroja ja epävarmuutta liikaa. Tämä taas vaikuttaa siihen, miten oikeudenmukaiseksi ihmiset yhteiskunnan kokevat. Jo tällä hetkellä yhden vertailun mukaan 8 miestä hallinnoi puolta koko maailman varallisuudesta. Voiko tällainen kehitys jatkua kestävästi? Tuleeko vasta-reaktio ja millainen se on?

Iso osa kansalaisista suhtautuu epäillen tai kriittisesti kaikkeen uuteen, myös teknologian ruokkimaan talouden kasvuun ja innovaatioiden käyttöönottoon. Tämä johtuu pitkälti siitä, että kasvun hedelmien ei nähdä jakautuvan oikeudenmukaisesti. Miten teknologian kehityksen tulokset jaetaan siten, että yhteiskuntamme pysyvät oikeudenmukaisina tai ylipäättään pystyssä? Näissä valtavissa kysymyksissä riittää haasteita. Erityisesti talouseliitillä on suuri vastuu siitä, että löydämme myös vasta-

ukset. On lopulta meistä kaikista päättäjäistä – sekä poliittisista päättäjäistä että talouselämän päättäjäistä - kiinni, miten yhteiskunta sopeutuu muutokseen - ja miten hyvin uudistukset lopulta palvelevat ihmistä.

Kiitos mahdollisuudesta puhua täällä!